

sicut oportet; ergo cum auxilio gratiæ operatur illum, sicut oportet; ergo ille actus, etiam ut talis est qualis esse oportet, ac subinde ut supernaturalis, est a nobis cum auxilio. Dices, ad credendum sicut oportet esse necessarium auxilium, non quia intellectus noster efficiat in actu illam conditionem quam particula, *sicut oportet*, indicat, sed quia intellectus facit actum, et gratia facit ut sit *sicut oportet*.

9. *Destruitur.* — Sed contra hoc sunt imprimis locutiones Patrum dicentium in his actibus supernaturalibus, qui libere a nobis fiunt, totum esse a Deo, et totum a nobis, nec Deum operari in tali actu aliquid sine nobis, nec nos sine Deo. Deinde obstat quia alias actus, ut supernaturalis, non esset liber, quia non fit libere, nisi quod fit active a nobis; ergo si id quod est supernaturale in actu non fit a nobis, non est pendens a libertate nostra; ergo neque actus ut supernaturalis libere fit: consequens videtur absurdum, quia talis actus non est meritorius, nec dispositio ad gratiam, nec medium proportionatum ad vitam æternam, nisi ut supernaturalis; ergo, si ut talis non est a nobis nec pendet ex libertate nostra, etiam ut meritorius, vel ut dispositio, non erit a nobis. Dices supernaturalitatem actus esse nobis liberam non immediate, sed mediate, quatenus a nobis pendet substantia liberi actus cui Deus adjungit supernaturalem modum. Sed ex hoc inciditur in alia incommoda. Nam si lex illa sit infallibilis, ut Deus addat supernaturalitatem operi mere naturali, incidimus in inconveniens illatum, quod principium salutis in actibus liberis sit a nobis, solis viribus naturæ operantibus, et merentibus ut Deus addat supernaturalitatem actui. Si vero non est infallibilis lex, jam non est supernaturalitas actus in libertate nostra, quia, etiam posito nostro actu, pendet ex sola libertate Dei, nec erit in potestate nostra conari ad actum supernaturalem, nec illum facere sicut oportet ad salutem, sed hoc pendebit ex sola liberalitate Dei, etiam supposita tota cooperatione nostra post prævententem gratiam. Necessè est ergo fateri totum id quod est supernaturale in actu libero, esse a nobis cum Deo cooperantibus, ac subinde non posse esse modum extrinsecum in actu.

10. *Secunda opinio constituens modum supernaturalitatis extrinsecæ in ratione honestatis.* — *Impugnatur primo in actu fidei.* — *Confirmatur impugnatio.* — Unde etiam facile excluditur aliorum opinio, qui dixerunt

supernaturalitatem actus consistere in esse quodam morali virtutis seu honestatis supernaturalis, quod dicunt non pertinere ad substantiam actus, sed esse modum ejus, sine quo potest interdum tota substantia actus fieri, ac proinde ut sic fieri posse sine gratia, quia est mere naturalis, licet cum tali esse virtutis non possit fieri sine gratia, quia ut sic est supernaturalis. Quam sententiam refert Medina 1. 2, quæst. 62, ubi supra, et licet illam non approbet, minus improbabilem quam cæteras censet. Sed imprimis non potest hæc opinio ad actum fidei prout est in intellectu applicari: nam actus ille præcise spectatus non est actus virtutis moralis, sed intellectualis, cujus perfectio seu esse virtutis intrinsecum est, et inseparabile ab actu, quia consistit in infallibili certitudine et veritate, quam habet ex vi objecti formalis, a quo sumitur substantialis et intrinseca species actus. At vero assensus fidei sub ea ratione intellectualis virtutis est assensus supernaturalis, ut supra ostensum est; ergo ejus supernaturalitas non potest consistere in illo esse morali accidentali. Confirmatur, quia si in assensu fidei, præter rationem intellectualis virtutis, consideremus honestatem moralem, hæc dupliciter potest in eo considerari, scilicet, vel objective, vel denominative, et quasi formaliter. Priori modo illa honestas est intrinseca et inseparabilis ab actu fidei, nam ex eo ipso quod est actus virtutis intellectualis talis ordinis, habet quod sit honeste appetibilis, unde illa honestas vel est ipsa substantia actus, vel ad summum distingui potest ratione, eo modo quo transcendentalis bonitas distinguitur ab ente, unde necesse est ut sit ejusdem ordinis cum ipsa substantia actus. Posteriori autem modo, in actu intellectus est per denominationem ab actu voluntatis, et de hoc esse morali judicandum est ex actu a quo sumitur illa denominatio: et ita verum est in actu fidei etiam illud esse morale esse supernaturale, quia provenit a voluntate credendi, quæ supernaturalis est. Nihilominus tamen non potest in illo esse consistere proprie supernaturalitas assensus fidei, ut intellectualis est, quia non potest hæc supernaturalitas consistere in denominatione extrinseca, ut generaliter probatum est. Alias etiam actus fidei humanæ imperatus ab aliqua voluntate supernaturali, esset tam supernaturalis, sicut assensus fidei infusæ, quod falsum esse constat.

11. *Impugnatur secundo in actu volendi credere.* — *Procedit impugnatio.* — Deinde non po-

test illa opinio ad fidem quoad voluntatem credendi accommodari. Duobus enim modis contingit actum voluntatis esse actum honestum et virtutis, scilicet, ex objecto intrinseco, vel ex relatione ad extrinsecum finem honestum. Prior honestas ex objecto non est modus accidentaliter in actu interiori voluntatis, sed est differentia essentialis et specifica illius. Quamvis enim moralitas, prout dicit denominationem libertatis, non sit essentialis actui quoad ejus specificam entitatem, tamen ratio virtutis et tendentia in objectum honestum, ut tale est, est differentia essentialis et constitutiva talis entitatis, ut suppono ex 1. 2, quæst. 18. Et declarari potest in actu charitatis Dei, nam ex proprio objecto intrinseco honestus et studiosus est. Unde eadem charitas est in via et in patria, et eandem honestatem habet, licet in via libere exerceatur, et in patria necessario. Constat autem ex supra dictis, voluntatem credendi esse honestam ex objecto intrinseco, etiamsi per aliam imperantem voluntatem ad extrinsecum finem non ordinetur. Ergo si est supernaturalis, ut revera est, ratione hujus honestatis, plane in specie sua essentiali, et non tantum in modo accidentali supernaturalis est. Quod si ultra hanc honestatem, ponamus addi aliam ex intentione finis extrinseci, aut finis ille est naturalis, et sic erit impertinens, quia ex tali relatione non redundabit in actum aliquod esse supernaturale, etiam per denominationem extrinsecam; si vero finis extrinsecus est supernaturalis, sic quidem intentio ejus erit actus supernaturalis in specie sua, quia illa intentio habet pro objecto suo immediato talem finem, et ita erit actus charitatis vel spei, aut alius similis, et ita erit per se necessaria gratia operans et cooperans ad talem actum, ratione substantiæ ejus et modi intrinseci dantis propriam speciem illi entitati. Species autem accidentaria, seu denominatio, quæ potest inde redundare in voluntatem credendi, quatenus a tali intentione imperatur, est quidem modus supernaturalis accidentaliter et extrinsecus illi voluntati; sed non ab illo habet propriam supernaturalitatem, propter quam, gratiam sui effectricem tanquam principium proximum requirit. Et hic discursus applicari potest ad omnes actus voluntatis, qui per se sunt supernaturales et infusi, quia non possunt illam supernaturalitatem habere a fine extrinseco, nam etiam actibus virtutum acquisitarum communicari potest, sed oportet ut ex objectis suis illam habeant, ideoque non potest esse

denominatio extrinseca, sed intrinseca et specifica honestas, quæ ex objecto sumitur, ac propterea substantialis et essentialis actui esse debet.

12. — *Tertia opinio de modo supernaturalitatis extrinsecæ.* — Tandem hinc facile refelli potest alius modus gratiæ vel supernaturalitatis, qui in his actibus excogitari potest, nimirum, quia procedunt a cogitatione congrua cum ordine ad finem supernaturalem. Quem modum a nemine assertum vel insinuat in venio, quoad fidei assensum: quoad voluntatem autem credendi, insinuat illum P. Vazq., disput. 186, num. 20, § *Valeant*, ubi, licet loquatur sub disjunctione, dicens: *Sive asseramus esse supernaturalem quoad substantiam, sive acquisitum*, etc., satis vero indicat hunc posteriorem modum esse sufficientem, et illo supposito ait ad illum requiri gratiam congruæ cogitationis, eo modo quo ad alios actus honos virtutum acquisitarum illam exigit. Unde, in disput. 187, de solo assensu fidei dicit esse supernaturalem in substantia.

13. *Impugnatur.* — Hæc tamen sententia facile ex principiis positis refutatur. Quia si illi actus tantum vocarentur supernaturales, quia haberi non possunt sine cogitatione congrua, solum essent supernaturales quoad fieri, non quoad esse intrinsecum ipsorum, quod generaliter refutatum est. Et de assensu intellectus dici nullo modo potest, alias habitum per se infusum non postularet; est autem eadem ratio de voluntate credendi, quia debet esse ejusdem ordinis, et ad illam in Concilio Arausicano æque gratia postulatur. Item quia, ut supra ostendi, illa cogitatio non est verum gratiæ auxilium; imo nec propria gratia; tum quia alias non esset magis supernaturalis in ea sententia voluntas credendi quam voluntas temperate comedendi; tum etiam quia alias eadem ratione dici posset assensum ipsum fidei non aliter esse supernaturalem, quam ratione illius cogitationis congruæ, et voluntatis, a qua assensus imperatur. Unde etiam fieret, voluntatem credendi res fidei ex auctoritate parentum, vel traditione humana, si honesta sit, ut facile esse potest, non solum in catholico, sed etiam in hæretico quoad articulos quos retinet, esse æque ex gratia, ac subinde æque supernaturalem ac voluntatem credendi fide Christiana, quia etiam illa erit ex cogitatione congrua.

14. *Augetur impugnatio.* — Imo addo non satis esse quod illa cogitatio congrua sit ex revelatione, vel prædicatione verbi Dei super-

naturalis concepta, si alioqui sit solis naturæ viribus formata, media talium objectorum propositione, quia tota illa cogitatio non transcendit rationem extrinsecæ revelationis et doctrinæ, et non est propria gratia excitans, quæ necessaria est ad voluntatem credendi. Unde concludo non minus esse actum supernaturalis ordinis voluntatem credendi, quam ipsum assensum credendi, quia omnes rationes factæ æque in utroque procedunt, ideoque in utroque est necessarium ut illud quo constituitur in esse actus supernaturalis, sit aliquid intrinsecum et reale, vere et physice constituens, seu perficiens talem actum.

CAPUT VIII.

ACTUM FIDEI NON ESSE SUPERNATURALEM EX ACCIDENTALI MODO INTRINSECO, SEU ILLI INHÆRENTE, ET VERA ASSERTIO CONCLUDITUR.

1. *Prima opinio explicans dictam supernaturalitatem.—Rejicitur.*—Superest videndum an esse supernaturale talis actus sit aliquis modus realis, extra speciem substantialem actus, eumque intrinsece efficiens. Nam hoc etiam a multis tentatum est, variis tamen viis, quia in nulla satis probabilis ratio inventa est. Primo ergo dixit Scotus, quem Gabriel, Paludanus et alii sunt secuti, hunc modum esse intensionem fortasse majorem quam homo possit suis viribus efficere in tali actu, ut significat Scotus. Sed non potest subsistere, primo, quia in actibus necessariis ad salutem, nulla certa intensio est necessaria, sed actus quantumvis remissus sufficit, dummodo infusus sit, sicut de contritione alibi ostendi, et est eadem ratio de cæteris. Et de habituali gratia infusa est res notissima, eadem autem ratio est de dispositione ad illam; at vero modus ille quem significant Concilia, quando dicunt, *sicut oportet*, est necessarius ad salutem; ergo non est intensio. Præterea intensio actus est ejusdem ordinis cum actu, quod in omni qualitate verum est: ergo si substantia actus est naturalis, etiam intensio naturalis est: ergo sicut ad substantiam actus non est necessaria gratia, ita etiam nec ad illum modum erit. Quod si quis dicat illam intensionem esse majorem quam ille actus natura sua postulet, hoc imprimis voluntarium est, et præterea per majorem conatum naturalem cum majori concursu ordinis naturæ posset talis intensio fieri; habitus autem supernaturalis parum aut nihil

deserviret ad illam intensionem: ergo supernaturalitas actus non consistit in illa intensione.

2. *Secunda opinio aliter explicans.—Rejicitur.*—Huic similis erit modus durationis, si quis fingat, ad credendum sicut oportet, non satis esse elicere actum, sed etiam durare vel perseverare in illo, et hanc durationem non posse viribus naturæ fieri, ideoque ad illam esse necessariam gratiam, et actum cum tali modo supernaturalem censerit. Similem enim opinionem habuit Scotus de actu contritionis; videtur autem esse eadem ratio de reliquis. Verumtamen, sicut in contritione falsa est illa opinio, ita etiam in fide, et in quolibet actu virtutis infusæ, potestque facile argumentis proxime factis impugnari. Primo, quia duratio actus non est necessaria ad salutem, neque ad justificationem, ut de contritione late suo loco ostendi, quia vel actus, cum primum fit, est sicut oportet ad salutem, et tunc statim habet effectum suum, vel justificationis, vel meriti augmenti gratiæ, vel gloriæ. Si vero actus, in instanti quo fit, non est sicut oportet, etiamsi per annum duret, nunquam erit sicut oportet, nisi in se melior fiat, quia ratione solius durationis non fit melior, nec convertit animam melius in Deum. Et præterea hic magis urget secunda ratio supra facta, quia duratio est tam naturalis, sicut substantia actus; imo in re nihil addit actui, sed solum dicit perseverantiam seu conservationem ejusdem entitatis. Unde ex hac parte nullum augmentum in virtute activa requirit, sed solam perseverantiam ejusdem virtutis. Hæc autem perseverantia non fingitur diuturna multiplicando actus, et vincendo difficultates longo tempore occurrentes; hoc enim neque in ipsa contritione cogitatum est, nec potest in ullo actu cogitari, quia quæstio de perseverantia illo modo sumpta, est longe diversa, et non est de bono actu, sed de plurium multiplicatione, et de victoria contra varias tentationes insurgentes, de qua re nunc non tractatur, sed de singulis actibus, et de uniuscujusque duratione, seu continuatione per aliquod tempus; ideoque qui talem durationem requirunt, non dicunt esse longi temporis, sed alicujus brevis morulæ, quæ non potest actui tantam addere difficultatem, ut propter illam sit necessarium auxilium speciale gratiæ ad singulos actus, ut illud Concilia postulant.

3. *Tertia opinio.—Rejicitur.*—Alii ergo dixerunt illum modum esse facilitatem actus, nam ad hunc modum solet dari habitus, et

gratia vel est habitus, vel aliqua motio sup-
plens activitatem ejus. Ita dixit Durandus
agens de fide, in 3, distinct. 23, quæst. 6, alibi
vero alios modos addit. Capreolus etiam dixit
habitum infusum requiri propter promptitudi-
nem, quod fere idem est. Hæc vero opinio,
si exclusive et præcise intelligat solam facilitatem
esse modum propter quem gratiæ ope-
ratio ad hos actus necessaria est, omnino re-
jicienda est: nam et in Theologia et in Phi-
losophia continet errorem. Primum patet,
quia Pelagius etiam admittebat gratiam ad
facilius operandum, et nihilominus ab Augus-
tino et Concilio damnatus est, quia Christus
non dixit: *Sine me difficilius potestis facere*,
sed *nihil potestis facere*, et Paulus: *Non sumus
sufficientes*; ergo gratia non solum dat facilitatem
operandi, sed etiam potestatem. Et hanc
differentiam agnoscunt communiter Theologi
inter habitus acquisitos et infusos, quod prio-
res dant tantum facilitatem, posteriores vero
dant etiam potestatem. Error autem philoso-
phicus declarat magis hunc, quem theologum
cum vocamus; consistit autem in hoc, quod
illa opinio supponit facilitatem actus esse ali-
quem modum realem et absolutum intrinse-
cum ipsi actui, quod profecto intelligi non
potest, quia in his actibus immanentibus, qui
in instanti fiunt, facilitas non consistit in ma-
jori velocitate, sed in hoc solum quod cum
paucioribus impedimentis, vel cum majori
virtute activa fit actus, et hoc modo habitus
acquisitus dat facilitatem, quia supponit suffi-
cientem potestatem ad actum, et auget illam
addendo activitatem ejusdem ordinis: gratia
vero non supponit sufficientem potestatem ad
actum fidei, sed dat illam, et ideo non auget
virtutem activam naturalem, sed elevat illam.
Idem ergo facit auxilium gratiæ, quando sup-
plet vicem habitus. Ergo modus actus propter
quem datur tale auxilium, non est ut facilius
fiat, sed est aliquis alius, ad quem faciendum
est simpliciter necessarium gratiæ auxilium.
Accedit tandem quod, si actus in se est natu-
ralis, etiam facilitas ejus ad ordinem natura-
lem pertinebit, et ita posset illa facilitas per
frequentes actus naturales comparari, et sic
non esset gratia simpliciter et per se neces-
saria, etiam ad illam facilitatem, nec etiam ha-
bitus infusus erit necessarius, quia habitus ac-
quisitus ad facilitatem sufficit. Nec refert quod
primi actus cum aliqua difficultate fiant: nam
etiam nunc, licet cum gratiæ auxilio fiant, non
sine magna difficultate sæpissime fiunt.

4. *Quarta opinio.—Impugnatur primo in*

actu intellectus.—Tandem dici potest hunc
modum non esse ejusdem rationis in omnibus
actibus, sed in quocumque reperiri juxta capa-
citatem ejus, et ita in fide esse magnam quam-
dam certitudinem, in dilectione vero quod sit
super omnia, et sic de aliis. Et sic de fide sen-
tit etiam Durandus in 2, dist. 28, quæst. 1;
Gabr. in 2, dist. 23; Capreol. et Hispalens. 3,
distinct. 24, qui etiam cum Durando addunt
modum discrete assentiendi, id est, recte dis-
cernendi inter veritates credendas, et errores.
Verumtamen quod ad fidem pertinet, hic mo-
dus aut accidentaliter esse non potest, sed essen-
tialis, aut ad rem declarandam nihil deservit.
Probatur primo de certitudine: nam vel est
sermo de sola certitudine ex parte subjecti
voluntarie adhærentis tali assensui, et hæc
certitudo de se supernaturalis non est, nisi
supponat aliam meliorem, nam ut supra de-
claratum est, hæreticus habet illam certitu-
dinem in articulis quos credit, pro quibus
etiam mori paratus est: imo etiam interdum
in suis erroribus habet similem pertinaciam.
Oportet ergo ut sit sermo de certitudine,
quam actus ex se habet ratione motivi, in quo
fundatur; talis autem certitudo essentialis est
et inseparabilis a tali actu, quia fundatur in
primario et formali objecto ejus. Idem plane
est de modo discrete assentiendi. Nam illa
discretio, prout intelligitur in ipsomet actu as-
sentiendi per fidem, non aliter convenit illi,
nisi ratione objecti formalis, quod est prima
veritas, propter quam non potest illi assensui
subesse falsum, in quo consistit, quod ille ac-
tus sit semper ab omni errore discretus. Si
autem intelligatur illa discretio antecedens ad
assensum, illa non est modus intrinsecus ipsius
fidei, sed provenit vel ex voluntate credendi,
quæ, si sit sicut oportet, id est supernaturalis,
et ex auxilio ac directione Spiritus Sancti,
semper recte eligit objectum sufficienter pro-
positum sub divino testimonio, et ideo semper
eligit veram fidem, vel certe pertinet ad illam
prudentiam, et discretionem, quæ antecedit
voluntatem credendi, et dirigit illam, ne erro-
rem pro veritate eligat: quod iudicium semper
est etiam supernaturale ratione alicujus
illuminationis et inspirationis divini et natu-
ralis ordinis, ut ex definitione Concilii Arau-
sicani supra relata colligitur, et ex frequen-
tibus locis Augustini, præsertim libr. 1 de
Grat. Christi, cap. 24, et lib. 1 contra duas
Epist. Pelagian., cap. 34 et 35, et tract. in 6
cap. Joan., ubi sic ait: *Hæc si ab hominibus
audierunt, tamen quod intelligunt, intus datur,*